

سازمان آموزش و پرورش استثنایی
معاونت تشخیص، پیشگیری، پرورشی
و تربیت بدنی

هفج البلاغه

ویژه‌ی دانش آموزان

آسیب‌ریشه‌ی شنوایی
(جلد اول - دوره متوسطه اول)

دختران و پسران

فهرست مطالب

عنوان صفحه

سخنی با دانش آموزان ۳

مقدمه ۴

معنای نهج البلاغه ۵

نهج البلاغه دارای چه بخش هایی است؟ ۵

فصل اول: خطبه های امام علی (ع)

دعا ۷

ادب در گفتار ۷

سفارش به نماز ۸

فصل دوم: نامه های سیاسی و اخلاقی و نظامی امام علی (ع)

یاری خواستن از خدا ۹

قوانین واجب الهی ۱۰

عفو و بخشش دیگران ۱۱

پرهیز از شوخی بیجا ۱۱

فصل سوم : کلمات کوتاه امام علی(ع)

خوش اخلاقی ۱۲

پرهیز از حسادت ۱۳

پرهیز از غیبت ۱۴

حفظ دوست خوب ۱۵

هدیه دادن ۱۶

نرفتن به مکان های نامناسب ۱۷

قدر فرصت ها را دانستن ۱۷

تلاش و کوشش و دوری از تنبلی ۱۸

خود آزمایی ۱۹

منابع ۲۳

سخنی با دانش آموزان:

سلام برگل های خوشبوی ایمان و بندگی!

خدا را شکر می کنیم که می خواهید در کنار کتاب آسمانی قرآن کریم، با نَهجُ البلاغه هم آشنا شوید. امام علی(ع) امام اول ما شیعیان است. رفتار، اخلاق و سخنان امام علی(ع) می تواند راهنمای ما مسلمانان باشد و عمل به آن باعث سعادت ما در دنیا و آخرت شود.

نَهجُ البلاغه کتابی بسیار با ارزش است که سخنان زیبا و نورانی حضرت علی(ع) در آن آمده است. ما با خواندن این کتاب می توانیم با امام علی(ع) بیش تر آشنا شویم و راه و روش امام علی(ع) را در زندگی خود به کار ببریم.

کتاب قرآن کریم و نَهجُ البلاغه می توانند راهنمای خوبی برای ما باشند و راه درست زندگی کردن را به ما نشان دهند.

وقتی شما قرآن کریم و نَهجُ البلاغه را می خوانید، قلب های پاک خود را با سخنان الهی و راهنمایی های امام علی(ع) نورانی می کنید و به خدا نزدیک تر می شوید. خدا جوانانی را که عُمرِ خود را صرف عبادت خدا می کنند بسیار دوست دارد.

ما هم به نوجوانانی مثل شما افتخار می کنیم.

پیامبر(ص) : "یاد علی(ع) عبادت است"

امام علی(ع) امام اول ما شیعیان است. امام علی(ع) کسی است که پیامبر او را به عنوان یار و جانشین خود معرفی کرد. او در دامان پیامبر(ص) تربیت یافت و پیامبر(ص) هر چه می دانست به او یاد داد. پس امام علی(ع) هم می تواند مانند پیامبر گرامی الگوی کاملی برای مسلمانان باشد و ما از سخنان با ارزش او در زندگی کمک بگیریم.

نَهجُ البلاغه کتابی بسیار با ارزش است که سخنان زیبا و دلنشین امام علی(ع) در آن جمع آوری شده است. شخصی به نام شریفِ رضی، تعدادی از سخنرانی ها، دعاها، نامه ها و سخنان زیبای امام علی(ع) را جمع آوری کرد و به صورت کتاب درآورد.

شریف رضی در سال ۳۵۹ هجری در بغداد به دنیا آمد. خانواده‌ی شریف رضی از همان کودکی او را برای یاد گرفتن علوم دینی نزد عالمان دینی فرستادند تا علوم سلامی را یاد بگیرد.

شریف رضی در شعر گفتن استعداد زیادی داشت و از ده سالگی شروع به شعر گفتن کرد. او وقتی که بزرگ شد کتاب های زیادی نوشت. یکی از کارهای مهم او این بود که سخنان امام علی(ع) را جمع آوری کرد. چون شریف رضی از دانشمندان بزرگ اسلام بود و علاقه زیادی به مطالب ادبی و شعر نیز داشت، از بین سخنان امام علی(ع)، سخنانی که از همه زیباتر و بهتر بود را انتخاب نمود. او برای جمع آوری سخنان امام علی(ع) ۲۰ سال زحمت کشید.

وقتی کتاب او آماده شد تصمیم گرفت که نام کتاب خود را نَهجُ البلاغه بگذارد.

شریف رضی در سن ۴۷ سالگی از دنیا رفت. روحش شاد!

معنای نَهْجُ الْبَلَاغَةِ:

آیا می دانید نَهْجُ الْبَلَاغَةِ به چه معناست؟

نَهْجُ الْبَلَاغَةِ یک کلمه ی عربی است.

نَهْجَ یعنی: راه و رَوْش.

بَلَاغَةِ یعنی: سخن روشن و واضح.

نَهْجُ الْبَلَاغَةِ یعنی: راه و روش زیبا سخن گفتن و خوب حرف زدن.

نَهْجُ الْبَلَاغَةِ بعد از قرآن کریم از نظر بلاغت(بیان کردن هدف در سخنرانی) بی نظیر است و مانندی ندارد.

کتاب نَهْجُ الْبَلَاغَةِ دارای چند بخش است؟

شریف رضی در کتاب نَهْجُ الْبَلَاغَةِ تعدادی از سخنان زیبای امام علی(ع) را در سه بخش آورده است:

فصل اول: خُطَبِهِ ها یا سخنرانی های امام علی(ع) که تعداد آن ها ۲۴۱ خُطَبِهِ می باشد.

فصل دوم: نامه های سیاسی و اخلاقی و نظامی که تعداد آن ها ۷۹ نامه می باشد.

فصل سوم: کلمات کوتاه امام علی(ع) که شامل ۴۸۰ سخن کوتاه و مفید می باشد.

امام علی(ع) در زندگی نورانی خود سعی می کرد دل های مؤمنان را به سوی خدای بزرگ هدایت کند. حضرت علی(ع) از هر فرصت مناسبی برای راهنمایی مردم استفاده می کرد او بعضی وقت ها با سخنرانی های اخلاقی مردم را راهنمایی می کرد، بعضی وقت ها هم با نوشتن نامه ها و جمله های

زیبا راه و رسم زندگی درست را به مردم می گفتند و روش رسیدن به سعادت و خوشبختی را به همه نشان می دادند.

امام علی(ع) در سخنرانی ها و نامه ها و سخنان خود در مورد خداشناسی، بازگشت به سوی خدا و زنده شدن دوباره ی انسان، مسائل اخلاقی و تربیتی، سیاسی و ... صحبت کرده است. ما با خواندن نهج البلاغه می توانیم از دستورات و راهنمایی های امام علی(ع) در زندگی استفاده کنیم و آن ها را الگوی خود قرار بدهیم تا هم در این دنیا و هم در جهان آخرت سربلند و خوش بخت باشیم.

هر چه نهج البلاغه را بیش تر بخوانیم و با آن بیش تر آشنا شویم، زیبایی هایش را بیش تر حس می کنیم. مقام معظم رهبری در این باره می فرماید: " هر کس یک بار نهج البلاغه را بخواند می فهمد که چه نکته های مفیدی دارد، کتاب انسان سازی، تربیت و سعادت است... ".

فصل اول: خطبه های امام علی(ع)

خطبه به معنی سخنرانی است و به کسی که سخنرانی می کند **خطیب** می گویند.

گاهی وقت ها امام علی(ع) برای هدایت و راهنمایی مردم سخنرانی می کردند. او با سخنان زیبا و رسای خود در دل مردم نفوذ می کردند و مسایل اجتماعی اخلاقی تربیتی اعتقادی و ... را به گوش مردم می رساندند.

از بین سخنرانی های زیادی که امام علی(ع) داشتند، سید رضی ۲۴۱ خطبه را که از همه زیباتر بودند، انتخاب کرده و در کتاب نهج البلاغه آورده است. امام علی(ع) این خطبه ها را در مجالس یا در جنگ ها و ... فرموده است.

در این بخش به چند نمونه از مسائل مطرح شده در خطبه ها اشاره می کنیم.

دعا:

در نَهجُ البلاغه در خطبه‌ی شماره ی ۷۷ یکی از سخنرانی‌های حضرت علی(ع) به صورت دعا است که با هم این دعا را می‌خوانیم:

ای خداوند! گناهان مرا بیامرز که تو از من هم نسبت به گناهانم آگاه تر هستی.

اگر بار دیگر گناه کردم باز هم مرا ببخش.

ای خداوند! اگر به خودم قول دادم که در راه اطاعت از تو کوتاهی نکنم ولی به قول خود عمل نکردم، مرا ببخش.

بارخدا یا! اگر با زبانم به تو نزدیک شدم، ولی آن چه در دلم بود بر خلاف زبانم بود بر من نگیر (از من ناراحت نشو).

ای خدا! هر اشاره‌ای که با گوشه‌ی چشمم کردم و هر سخن نابجایی که از دهانم بیرون آمد و خواسته‌های دل و لغزش‌های زبانم را بر من ببخش.

ادب در گفتار:

یکی از ویژگی‌های انسان با ایمان، داشتن ادب است. بهترین و مناسب‌ترین زمان برای یاد گرفتن اخلاق خوب و ادب در همین سنی است که شما دارید، پس سعی کنید از این فرصت خوب استفاده کنید و با الگو گرفتن از پیامبر(ص) و امامان معصوم(ع) فردی با ادب و خوش اخلاق باشید تا خدا و اطرافیان راضی باشند.

امام علی(ع) نیز در جاهای مختلف در نَهجُ البلاغه به ما سفارش کرده است که با دیگران مؤدبانه صحبت کنیم و به دیگران فحش و ناسزا نگوییم.

برای مثال امام علی(ع) در قسمتی از خطبه‌ی ۱۸۴ می‌فرماید: " فحش و بد زبانی از او (انسان پرهیزگار) دور است..... و دیگران را با لَقَب‌های زشت صدا نمی‌زند... "

و در خُطبه ی دیگری می فرماید:

" من نمی پسندم (دوست ندارم) که شما ناسزا (فحش) بگویید."

همه ی ما دوست داریم دیگران با ما خوب حرف بزنند. هیچ کس دوست ندارد که حرف بد بشنود، کسی به آن ها توهین کند و با زبان خود آن ها را آزار دهد. همه می خواهند مردم با آن ها با ادب و با سخنان احترام آمیز برخورد کنند.

آیا ما تلاش کرده ایم که به سفارش امام عزیز خود عمل کنیم؟

آیا ما زبان خود را تربیت کرده ایم که همیشه سخنان خوب بگویید، به کسی توهین نکنند و ناسزا نگوید؟ ما باید در مدرسه، در برخورد با بزرگ ترها، در اتوبوس، در کوچه، در مهمانی ها و... همیشه و در همه جا مواظب زبان خود باشیم و با همه، با ادب و محترمانه صحبت کنیم.

سفارش به نماز:

امام علی(ع) در خُطبه ی ۱۹۰ می فرماید:

" نماز، بر مؤمنان واجب است و باید آن را در وقت مخصوصش به جا آورند (بخوانند)."

هم چنین امام علی(ع) در همین خُطبه می فرماید:

" همان طور که در آیه ی قرآن نیز آمده است، از جهنمی ها پرسیدند که چرا جهنمی شدید؟ گفتند: برای این که ما نماز گزار نبودیم."

نماز خواندن مهم ترین عبادت برای خداوند است. نماز آن قدر ارزش دارد که خدا در قرآن کریم ما مسلمانان را به خواندن نماز سفارش کرده است. نماز بر رفتار انسان تأثیر می گذارد و او را از کار های بد دور می کند.

هر چه قدر انسان از گناه دور شود، به بهشت نزدیک تر می شود. نماز به انسان آرامش می دهد. نماز توجه انسان را به خدا بیش تر می کند و باعث می شود که همیشه به یاد خدا باشد و در مشکلات و

سختی ها از خدا کمک بخواهد. امام علی(ع) در همین خطبه می فرماید نماز مانند چشمه ی آب گرمی است که در کنار منزل انسان قرار دارد و انسان در هر شبانه روز ۵ بار خود را در این چشمه می شوید و آلودگی هایی که بر تنش است را پاک و تمیز می کند.

ما هم باید سعی کنیم با خواندن نماز، به خدا نزدیک تر شویم و قلب مان پاک و نورانی شود.

فصل دوم: نامه های سیاسی و اخلاقی و نظامی امام علی(ع)

امام علی(ع) در نامه هایی که برای مسئولان شهرهای مختلف می نوشت، و همچنین نامه هایی که در پاسخ به دشمنان می نوشت سخنان زیبا و آموزنده ای گفته اند.

امام علی(ع) در وصیت هایی که به افراد فامیل و یارانش می نوشت نیز سخنان زیبا و مفیدی گفته اند. ما با خواندن این نامه ها می فهمیم که امام علی(ع) در این نامه ها سخنان با ارزشی در مورد مسائل اجتماعی، اخلاقی، تربیتی و ... نوشتند که نه تنها در آن زمان مفید بودند بلکه برای همه ی زمان ها مفید هستند و هر کس آن ها را بخواند و در زندگی خودش آن ها را رعایت کند موفق و سعادتمند می شود.

از بین نامه های امام علی(ع)، سید رضی ۷۹ نامه که از همه زیباتر بودند را انتخاب کرده و در کتاب نهج البلاغه آورده است.

ما در این بخش به چند نمونه از این نامه ها اشاره می کنیم:

یاری خواستن از خدا:

در مورد یاری خواستن از خدا در مشکلات، امام علی(ع) در نامه ی ۳۴ می فرماید:

" از خداوند زیاد کمک بخواه تا حاجت های مهم تو را بر آورده سازد و تو را در برابر مشکلاتی که در پیش رو داری یاری کند."

یکی از راه‌هایی که ما می‌توانیم با خدا ارتباط برقرار کنیم، دعا کردن و نیایش است.

انسان با دعا و نیایش از خدا می‌خواهد که مشکل او را برطرف کند و آن شاءالله خدا هم دعایش را اجابت (قبول) می‌کند.

یکی از بهترین زمان‌هایی که دعا در آن مستجاب می‌شود هنگام نماز است. وقتی انسان نماز می‌خواند در واقع با خدا سخن می‌گوید و در این حال انسان به خدا تَوَجُّه بیشتری دارد و خداوند نیز با مهربانی بیشتری با او رفتار می‌کند و دعای او را برآورده می‌سازد.

اطاعت از قوانین واجب الهی:

امام علی(ع) در قسمتی از نامه ی ۵۹ می‌فرماید:

" نفس خود را برای انجام قوانین واجب الهی آماده کن "

شما در کتاب‌های درسی یاد گرفتید که رعایت کردن قانون برای ایجاد نظم است. اگر ما در زندگی قانون را رعایت نکنیم، نظم کارهای ما به هم می‌خورد.

توجه به نظم و ترتیب در کارها و رعایت قوانین در زندگی بسیار مهم است. قوانین دینی از همه مقررات مهم‌تر است. ما باید قبل از هر چیزی قوانین الهی را بشناسیم و در عمل به آن بکوشیم. نماز، روزه، دوری از گناهان، حج و... نمونه‌هایی از تکالیف دینی ما مسلمانان است. انجام صحیح این احکام باعث سعادت انسان در دنیا و آخرت می‌شود. خوب است شما که اکنون در سن نوجوانی هستید و به سن تکلیف هم رسیده‌اید و انجام تکالیف دینی بر شما واجب شده است، با مطالعه ی رساله‌های علمیّه ی مراجع تقلید، تکالیف دینی را بشناسید و سعی کنید به واجبات عمل کنید و از کارهای حرام دوری کنید. احکام دین را یاد بگیرید و آن‌ها را در زندگی به کار برید.

امام صادق(ع) درباره‌ی ارزش عبادت در نوجوانی می‌فرماید: **" دوست داشتنی‌ترین آفریده‌ها در نزد خداوند، جوان نو رسیده و با طراوتی است که جوانی و شادابی خود را در راه اطاعت خداوند سپری می‌کند. خداوند به چنین فردی نزد فرشتگانش افتخار می‌کند و می‌فرماید این بنده ی واقعی من است. "**

عفو و بخشش دیگران:

امام علی(ع) در قسمتی از نامه ۲۳ نوشته است:

" دیگران را ببخشید و عفو کنید. آیا دوست ندارید خدا شما را عفو کند و ببخشد."

بخشیدن دیگران یکی از کارهای بسیار خوبی است که پیشوایان بزرگ دینی ما همیشه مسلمانان را به آن سفارش کرده اند و از ما خواسته اند که اگر کسی در حق ما بدی کرد و معذرت خواهی کرد او را ببخشیم. ما در کتاب دینی خواندیم که وقتی انسان کار اشتباهی را انجام می دهد و بعد، از کار خود پشیمان می شود، توبه می کند و از خدا می خواهد که او را ببخشد و خدا هم او را می آمرزد. ما هم باید سعی کنیم اشتباهات دیگران را ببخشیم.

بعضی وقت ها کسی از روی نادانی کار اشتباهی می کند و ما را ناراحت می کند و بعد از کار خود پشیمان می شود و از ما می خواهد که به او فرصت بدهیم تا اشتباه خود را جبران کند. ما هم باید او را ببخشیم و نباید در برابر بدی یا اشتباه دیگران دست به انتقام جویی بزنیم.

ما با بخشیدن دیگران، دل های خود را به هم نزدیک می کنیم و با هم دوست می شویم و پاداش آن را از خدا می گیریم.

پرهیز از شوخی های بیجا:

امام علی(ع) در قسمتی از نامه ۳۱ می فرماید:

" از شوخی کردن و گفتن سخنان بی محتوا و بیهوده برحذر باش." (یعنی باید از شوخی کردن و گفتن حرف های بی معنی و بی فایده و بیهوده دوری کنیم.)

بعضی ها فکر می کنند که اگر ما در هر جا و هر وقت زیاد شوخی کنیم نشان دهنده ی این است که ما خوش اخلاق هستیم. در حالی که این فکر اشتباهی است.

ما باید بدانیم که خوش اخلاقی با شوخی بی جا فرق دارد. انسان باید خوش اخلاق باشد، بعضی وقت ها شوخی هم بکند اما موقع شوخی کردن باید مواظب رفتارمان باشیم تا با زدن حرف های بیهوده اطرافیان را ناراحت نکنیم. بعضی وقت ها ممکن است در موقع شوخی کردن حواسمان نباشد و حرف هایی را بزنیم که موجب بی احترامی به دیگران شود و رابطه ی گرم و صمیمی خانواده یا دوستان از بین برود و بعد بگوییم ای کاش این شوخی را نمی کردیم.

فصل سوم: کلمات کوتاه

بعضی وقت ها مسلمانان از حضرت علی(ع) سوال هایی را می پرسیدند و امام علی(ع) با صبر و حوصله جواب های کوتاه، زیبا و پند آموزی به آن ها می دادند و مردم را راهنمایی می کردند. گاهی امام علی(ع) جمله های کوتاه و زیبایی برای مردم می خواندند که بر مردم خیلی تأثیر می گذاشت. از بین سخنان کوتاه و با ارزش امام علی(ع) سید رضی ۴۸۰ سخن که از همه زیباتر بودند را انتخاب کرده و در نهج البلاغه آورده است. به این سخنان، "کلمات قصار" هم می گویند. کلمات قصار یعنی: سخنان کوتاه امام علی(ع).

در این بخش به برخی از این کلمات قصار اشاره می کنیم.

خوش اخلاقی:

دین اسلام به ما سفارش کرده است همیشه خوش اخلاق باشیم. وقتی زندگی نامه ی پیامبر(ص) و امامان معصوم(ع) را مطالعه می کنیم، می بینیم که همه ی آنها دارای اخلاق نیکو بودند و با همه و در همه جا خوش رفتار بودند و دیگران را هم به خوش رفتاری سفارش می کردند.

امام علی(ع) نیز در نهج البلاغه ما را به خوش رفتاری سفارش کرده است که در این جا به چند نمونه اشاره می کنیم.

امام علی(ع) در کلمه ی ۲۲۰ می فرماید:

" اخلاق خوب و نیکو، نعمت و آسایش کافی و کامل است." (یعنی خوش اخلاقی یک نعمت است و به انسان آرامش می دهد.)

هم چنین امام علی(ع) در کلمه ی ۵ می فرماید:

" خوش رویی وسیله ای برای دوست یابی است." (یعنی وقتی انسان خوش رو باشد همه با او دوست می شوند.)

وقتی انسان خوش اخلاق باشد همه دوست دارند که با او ارتباط برقرار کنند. در کارها با او مشورت کنند، در زنگ تفریح با او باشند و در مهمانی ها از کنار او بودن، لذت ببرند و به خاطر اخلاق خوبش همه می خواهند که با او دوست شوند. و به این ترتیب او دوستان زیادی پیدا می کند و هیچ وقت تنها نمی ماند.

منظور امام علی(ع) از این سخن که می فرماید خوش رویی وسیله ی دوست یابی است این است که انسان خوش رو خیلی زود دوست پیدا می کند و تنها نمی ماند.

هم خدای مهربان انسان های خوش رو را دوست دارد و هم مردم انسان های خوش رو و با نشاط را دوست دارند.

یکی از ویژگی های انسان با ایمان این است که با نشاط، سرحال و سرزنده باشد. وقتی یک انسان مسلمان نزد دوستان خودش می رود، بهترین سوگاتی که برای آنها می برد، این است که با خودش شادابی و خوشحالی داشته باشد. یکی از کارهای انسان های با ایمان، شاد کردن مردم است و هر کس که بندگان خدا را شاد کند، خدا را بسیار خوشحال می کند.

حسادت نکردن نسبت به دیگران :

امام علی(ع) در کلمه ی ۲۴۸ در مورد حسادت نکردن می فرماید:

" تن دُرستی و سلامتی بدن، از کمی حسادت و رزیدن است." (یعنی انسان هرچه کم تر حسادت کند جسمش سالم تر است.)

هم چنین امام علی(ع) می فرماید:

"حسادت بر دوست از آفات دوستی است." (یعنی اگر به دوست خود حسادت کنیم، به دوستی ما آسیب می رساند.)

مسلمان باید خیرخواه دیگران باشد و همیشه به فکر خوبی و سلامتی آنها باشد. اگر دوستان ما در کاری موفق می شوند و یا اگر در درس نمره‌ی خوبی می گیرند و یا لباس و کفش می خرند، یا خانواده‌ی آنها ماشین، خانه و... می خرند، ما باید خوشحال شویم و خدا را شکر کنیم که دوستان ما در زندگی پیشرفت کرده‌اند و به آسایش و امکاناتی رسیده‌اند. ما باید دعا کنیم که ان شاءالله خدا به همه‌ی مسلمانان کمک کند تا در آرامش و راحتی زندگی کنند.

ما نباید ناراحت شویم و خدای ناکرده بگوییم چرا دیگران این همه امکانات دارند و ما نداریم. ما نباید حسادت کنیم بلکه باید این صفت زشت را از خود دور کنیم. زیرا با حسادت کردن نسبت به دیگران، بیش‌تر از همه خودمان اذیت می شویم.

مانند ضرب المثل معروف که می گوید: " حسود هرگز نیاسود." (یعنی کسی که حسود است هیچ وقت در آرامش نیست و همیشه ناراحت است.)

کسی که حسود باشد نه تنها خودش اذیت می شود بلکه این حسادت بر روی رفتار او تأثیر می گذارد و باعث می شود که نتواند با دیگران رابطه‌ی خوبی برقرار کند و در نتیجه دوستان خوب خود را از دست می دهد.

پرهیز از غیبت:

منظور از غیبت این است که انسان پشت سر کسی چیزی را بگوید که اگر آن فرد آن سخن را بشنود ناراحت می شود. خداوند در قرآن کریم به ما سفارش کرده است که این کار زشت را انجام ندهیم و

برای فرد غیبت کننده عذاب دردناکی قرار داده است. امامان معصوم(ع) نیز در مورد دوری از غیبت سفارش کرده و ما مسلمانان را از خطر آن آگاه کرده اند.

امام علی(ع) در کلمه ی ۴۵۳ در مورد کسی که غیبت دیگران را می کند، می فرماید:

"غیبت کردن آخرین کوشش انسان ضعیف است." (یعنی فقط انسان های ضعیف هستند که پشت سر انسان های دیگر حرف می زنند.)

ما باید یاد بگیریم که چگونه از زبان خود درست استفاده کنیم. زبان یکی از نعمت های بزرگ خداوند است که به ما داده است تا با آن غذا بخوریم، صحبت کنیم، بادیگران رابطه برقرار کنیم، نماز بخوانیم، قرآن بخوانیم، با دیگران حرف های خوب بزنیم. ما باید مراقب زبان خود باشیم تا خدای ناکرده با زبان خود گناه نکنیم. اما می توانیم با حرف های خوب دوستان خوب زیادی پیدا کنیم و با گفتن کلمات محبت آمیز دوستان خود را از دست ندهیم.

حفظ دوست خوب:

دوست خوب یکی از نعمت های بزرگ خداوند است.

همه ی ما انسان ها نیاز داریم که دوستانی داشته باشیم، مشکلات خود مان را با آن ها در میان بگذاریم و در مورد برخی کارها با هم مشورت کنیم. و یا اگر مشکلی داشتیم با هم درد دل کنیم. یک دوست خوب به انسان آرامش می دهد. انسان از دوست خوب چیزهای زیادی یاد می گیرد.

وقتی ما با کسی دوست شدیم، باید سعی کنیم که کاری انجام ندهیم تا از دست ما ناراحت شود و رابطه ی خود را با ما قطع کند.

امام علی(ع) در کلمه ی ۱۱ می فرماید:

" ناتوان ترین مردم کسی است که در دوست یابی ناتوان است و از او ناتوان تر کسی است که دوستان خود را از دست بدهد." (یعنی کسی که نمی تواند دوست پیدا کند، انسان ضعیفی است و کسی که دوستان خود را از دست می دهد از همه ضعیف تر است.)

البته باید دقت کنیم که با هر کسی دوست نشویم و برای دوستی با دیگران ملاک هایی داشته باشیم. بعضی از انسان ها همین که شخصی را چند مرتبه در خیابان، مدرسه، صف اتوبوس و یا مکان های دیگر می بینند و از او خوششان می آید با او دوست می شوند و به او اعتماد می کنند. این روش ممکن است بسیار خطرناک باشد چون نمی دانند دوستی که به تازگی انتخاب کرده اند چه ویژگی هایی دارد و اخلاق واقعی او چطور است.

هدیه دادن و هدیه گرفتن:

یکی از کارهای خوبی که انسان ها انجام می دهند، هدیه دادن به یکدیگر است. وقتی ما به کسی هدیه می دهیم، دل او را شاد می کنیم و خداوند از ما راضی می شود.

امام علی(ع) در کلمه‌ی ۵۹ می فرماید:

" هنگامی که به تو هدیه فرستند آن را به بهتر از آن مقابله کن." (منظور این است که وقتی کسی به تو هدیه داد تو هم برای جبران مهربانی او هدیه ی بهتری به او بده).

البته باید دقت کنیم که هدیه را از کسی قبول کنیم که قابل اعتماد باشد. برای مثال می توانیم از افراد خانواده یا افراد فامیل، معلم ، دوستان و... هدیه را قبول کنیم.

باید حواسمان باشد که اگر افراد غریبه به ما چیزی تعارف کردند یا هدیه ای به ما دادند از آن ها قبول نکنیم. بسیاری از افراد سودجو از طریق ایجاد رابطه و دادن هدیه با دیگران به ظاهر دوست می شوند و آن ها را گمراه می کنند.

همچنین در دادن هدیه و گرفتن هدیه بهتر است که با بزرگ ترها مشورت کنید تا هدیه ای را که برای دوست خود می گیرید هم از نظر مالی زیاد گران نباشد و هم چیزی باشد که به دردش بخورد.

نرفتن به مکان های نامناسب:

امام علی(ع) در کلمه ی ۳۴۱ می فرماید:

" هر کس به جاهای بد نام قدم گذاشت، مُتَّهَم گردید." (یعنی باید از رفتن به مکان های نامناسب دوری کنیم چون ممکن است دیگران به ما شک کنند و یا تهمت بزنند.)

اگر دوستان شما به شما پیشنهاد کردند که بدون اطلاع خانواده به جایی بروید قبول نکنید. اگر آن‌ها اصرار کنند که فقط برای یک بار می رویم باز هم به هیچ عنوان قبول نکنید.

همیشه قبل از انجام هر کاری اول به نتیجه ی انجام آن کار توجه کنید و پیش خود فکر کنید که اگر فلان کار را انجام دهید چه نتیجه‌ای خواهد داشت و سپس برای آن کار تصمیم‌گیری کنید. البته مشورت با بزرگ‌ترها را هم نباید فراموش کرد.

خیلی وقت ها انسان بدون این که کاری انجام داده باشد چون در جایی نامناسب حضور داشته است دیگران ممکن است به او شک کنند و یا به او تهمت بزنند.

قدر فرصت ها را دانستن:

امام علی(ع) در کلمه ی ۱۱۴ می فرماید:

" از دست دان فرصت اندوه بار است." (یعنی اگر ارزش فرصت ها را ندانیم و از آن ها درست استفاده نکنیم، در آینده پشیمان می‌شویم و غصه می‌خوریم.)

ما باید فرصت را از دست ندهیم و قدر آن را بدانیم و در فرصتی که داریم کارهای خوب یاد بگیریم و آن ها را انجام دهیم. ما باید قدر فرصتی که داریم را بدانیم. باید قدر دوران مدرسه را بدانیم و درسمان را خوب بخوانیم. باید قدر زندگی خود را بدانیم و عمر خود را هدر ندهیم.

تلاش و کوشش و دوری از تنبلی:

در دین اسلام کار و تلاش کردن ارزش زیادی دارد و یکی از بهترین عبادت ها است.

امام علی(ع) در کلمه ی ۳۷۹ می فرماید:

" آنکس که در تلاش چیزی باشد یا به همه آن و یا لأقل به قسمتی از آن دست خواهد یافت." (یعنی انسان با سعی و تلاش یا به تمام هدف خود و یا به قسمتی از هدف خود می رسد).

امام علی(ع) در کلمه ی ۱۲۲ می فرماید:

" هر کس در کارش کوتاهی و سستی کند در آینده به غم و اندوه مبتلا می شود." (یعنی اگر انسان تنبلی کند از نتیجه ی کارش ناراحت می شود).

انسان تنبل نمازش را به موقع نمی خواند، در درس خواندن کوتاهی می کند، در کارهای خانه به خانواده اش کمک نمی کند و به نظافت و پاکیزگی کمتر اهمیت می دهد و با بی نظمی و بی حالی همیشه اطرافیانش را به زحمت می اندازد. انسان با تلاش و کوشش به هدفی که می خواهد می رسد.

ضرب المثل معروف: " از تو حرکت از خدا برکت " نیز به همین معنی است.

خداوند انسان های تنبل را که هیچ تلاش و کوششی نمی کنند و همیشه سر بار دیگران می شوند و از دیگران کمک می خواهند را دوست ندارد. هر کس باید به اندازه ای که توانایی دارد، تلاش کند، کارهایش را خودش انجام دهد و نیازهایش را برطرف کند. کسی نباید بدون کار و تلاش چیزی را از دیگران بخواهد چون این کار ناپسند است.

انسان نباید به خاطر یک ناتوانی مثل مشکل حرکتی یا نقص در بدن نا امید شود و فکر کند که توانایی انجام هیچ کاری را ندارد. ما با توکل به خدا و یاری خواستن از او و با تلاش و پشتکار خودمان می توانیم به آنچه که می خواهیم برسیم.

به امید آن که قدر نعمتهایی مانند خانواده، دوستان خوب و فرصت زندگی و نیروی جوانی را بدانیم و با انجام کارهای شایسته شکرگزار خداوند باشیم.

خود آزمایی:

۱. کتابی که سخنان زیبای امام علی(ع) در آن جمع آوری شده است، چه نام دارد؟

(الف) صحیفه ی سجادیه

(ج) نهج البلاغه

(ب) قرآن کریم

(د) مفاتیح

۲. شخصی به نام کتاب نهج البلاغه را نوشت.

(الف) امام علی(ع)

(ج) آیت الله خامنه ای

(ب) شریف رضی

(د) استاد مطهری

۳. کتاب نهج البلاغه شامل چه بخش هایی است؟

(الف) خطبه ها، نامه ها و سخنان کوتاه امام علی(ع)

(ج) نامه ها و سخنان کوتاه امام علی(ع)

(ب) خطبه ها و سخنان کوتاه امام علی(ع)

(د) خطبه ها، نامه ها ی امام علی(ع)

۴. سخنان امام علی(ع) در نهج البلاغه در مورد چه مسائلی است؟

(الف) خداشناسی

(ج) بازگشت به سوی خدا

(ب) اخلاقی و سیاسی

(د) همه ی موارد

۵. امام علی(ع) در خطبه ای فرمودند: فحش و از انسان پرهیزگار دور است.

(الف) تهمت

(ج) بد زبانی

(ب) غیبت

(د) دروغ گویی

۶. امام علی(ع) در خطبه ای فرمودند: فحش و بد زبانی از انسان دور است.

(الف) بد اخلاق

(ج) نادان

(ب) تنبل

(د) پرهیزکار

۷. امام علی(ع) در خطبه ای فرمودند: از جهنمی ها پرسیدند چرا جهنمی شدید؟ آن ها گفتند برای این که ما

الف) دروغ گو بودیم

ج) نماز گزار نبودیم

ب) غیبت دیگران را می کردیم

د) فحش می دادیم

۸. امام علی(ع) در نامه ای فرمودند : از زیاد کمک بخواه تا حاجت های مهم تو را برآورده سازد.

الف) خدا

ج) خانواده

ب) دوستان خوب

د) بزرگ ترها

۹. ضرب المثل "حسود هرگز نیاسود" با کدام جمله ی زیر ارتباط دارد؟

الف) سلامتی بدن از کمی حسادت است

ج) غیبت کردن آخرین کوشش انسان ناتوان است.

ب) انسان پرهیزگار از فحش پرهیزی می کند

د) از دروغ گویی دوری کنید

۱۰. امام علی(ع) فرمود: غیبت کردن آخرین کوشش انسان است.

الف) باهوش

ب) ضعیف

ج) عاقل

د) بد اخلاق

۱۱. امام علی(ع) فرمودند: هنگامی که به تو هدیه ای می دهند آن را با جبران کن.

الف) دادن هدیه ای همانند همان هدیه

ج) نامه نوشتن

ب) بهتر از آن هدیه

د) قدر دانی

۱۲. این سخن امام علی(ع) که فرمودند:

" هر کس در کارش کوتاهی کند در آینده به غم و اندوه مبتلا می شود" در مورد چیست؟

الف) خوش اخلاقی

ج) کار و تلاش

ب) هدیه دادن

د) راستگویی

۱۳. منظور امام علی(ع) از عبارت " تندرستی و سلامتی بدن از کمی حسادت است " چیست؟

(الف) انسان هر چه کمتر حسادت کند، جسمش سالم تر است.

(ب) حسادت به دوستی ما آسیب می رساند.

(ج) عقل سالم در بدن سالم است.

(د) انسان ضعیف حسادت می کند.

۱۴. امام علی(ع) فرمودند: هر کس به جاهای بد نام قدم گذاشت شد.

الف) انسان بد اخلاق ب) ضعیف ج) متهم د) دروغگو

۱۵. در مشکلات فقط از او یاری می خواهیم؟

۱۶. یکی از نعمت های خداوند است؟

۱۷. ما باید همه جا و با همه با ادب و صحبت کنیم.

۱۸. نویسنده ی نَهجُ البلاغه کیست؟

۱۹. مخالف خوبی است؟

۲۰. شریف رضی تا از سخنان امام علی(ع) را در نَهجُ البلاغه آورده است.

۲۱. به معنی خُطبه است؟

۲۲. با خدا دل ها آرام می گیرد.

۲۳. فرصت ها به سرعت می گذرند.

۲۴. یکی از ویژگی های انسان با ایمان داشتن است.

۲۵. ما باید با قرآن داشته باشیم.

۲۶. حسادت کردن به آسیب می رساند.

۲۷. اگر انسان پشت سر فردی چیزی بگوید که اگر آن فرد بشنود ناراحت شود، به این کار
می گویند.

منابع:

- ۱- نهج البلاغه، سيدشريف رضى ترجمه عبدالمحمد آيتى تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامى ۱۳۷۸
- ۲- حكمت هاى نَهجُ البلاغه جلد اول. محمدرضا هادى زاده. تهران: تابان ۱۳۸۶
- ۳- واقعيت نگرى در نهج البلاغه. بنياد نهج البلاغه. تهران: تربيت ۱۳۷۰
- ۴- اخلاق نوجوانى از ديدگاه نهج البلاغه. محمد دشتى. قم: مؤسسه فرهنگى تربيت با همكارى انتشارات الهادى ۱۳۷۷
- ۵- ولايت و رهبرى در نهج البلاغه. مسلم قلى پور گيلانى. تهران: فروزش ۱۳۸۴
- ۶- گهر عمر. جواد محدثى. مشهد: آستان قدس رضوى ۱۳۸۷
- ۷- كتاب درسى پيام هاى آسمان پاى هفتم سال ۹۳-۹۴

گردآورنده: زهره جلاليان

با همكارى محمدحسن خدرى و سیده فاطمه طیبی خواه